

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

5. His suppositis, quantum ad nomen, & necessitatem, atque existentiam legis, ut ipsius quidditatem & essentiam declaremus, inquirimus, an lex essentialiter ad intellectum vel ad voluntatem pertineat, & cujus ex illis potentiis actus existat? In cujus difficultatis resolutione tres reperio Theologorum sententias. Alii enim censent, legem ad voluntatem pertinere, alii ad intellectum, alii ad utramque potentiam. Primum docent Alphonsus à Castro lib. 1. de lege pœnali cap. 1. Joannes Medina Codice de Oratione quaest. 2. & Suarez lib. 1. de legibus cap. 5. num. 24. ubi legem in Principe existentem ait esse actum ipsius voluntatis iustæ & rectæ, quo vult inferiorem obligare ad hoc vel illud faciendum. Secundum asseritur à D. Thoma hic art. 1. & ab omnibus ejus Discipulis, quos sequuntur Vazquez & Valentia, Azorius, & alii. Tertium denique sententiam, in utroque actu intellectus & voluntatis essentiam legis constituentem; tuncur Gerson Alphabero 2. de potestate Ecclesiæ, considerat. 13. qua est de origine juris & legum, Gregorius Ariminensis in 1. dist. ultimâ quaest. unica, & Beccanus in Tractatu de legibus cap. 1.

§. II.

Sententia D. Thomae præfertur.

Dico igitur, lex, quantum ad suam substantiam, consistit in actu intellectus, sed præsuppositivè, & de connotato, importat actum voluntatis.

6. Prima pars est D. Thomae hic art. 1. ubi illam probat primò, in argumento *sed contra*, ex eo quod ad legem pertinet præcipere & imperare: Sed hoc essentialiter pertinet ad intellectum, ut ostenderit supra quaest. 17. art. 1. ubi sic ait: *Imperare est essentialiter actus rationis, imperant enim ordinat eum cui imperat ad aliquid agendum, intimando, vel denuntiando: Sic autem ordinare per modum cuiusdam intimationis est rationis.* De quo fusè in Tractatu de actibus humanis.

Diff. 11. ad 3. Deinde in corpore articuli sic discucrit: Lex nihil est aliud, quam regula quædam & mensura humanorum actuum, secundum quam inducitur quis ad agendum, vel ab agendo retrahitur; Sed regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet: Ergo lex quantum ad suam substantiam est aliquid rationis. Minor patet, Majorem verò sic ostendit. In unoquoque genere id quod est principium, est mensura & regula illius generis; nam unitas quæ est principium numeri, est mensura omnium numerorum; & motus primus cœli, qui est primus in genere motuum, est mensura omnium motuum corporum inferiorum: Sed ratio est primum principium actuum humanorum: Ergo regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet.

7. Potest in super suaderi conclusio hac ratione: Essentiale est legi obligare subditum sibi ad agendum vel omittendum aliquid; unde, ut supra ex D. Thoma, & Cassiodoro dicebamus, lex à ligando dicitur: Sed sola voluntas superioris non obligat subditum, quantumcumque cognoscat illum, donec ipsi intimeretur: Ergo ratio legis non in actu voluntatis, sed in præcepto, aut intimatione intellectus consistit. Major constat, Minor etiam est certa, etsi enim aliquis sciat voluntatem Principis sui esse ut faciat aliquid, non tenetur facere, quousque sibi intimeretur. Item

Tom. III.

A Religiosus non tenetur facere voluntatem sui superioris ante intimationem. Contra verò, si aliquid præcipiat superior, etiam si non habeat voluntatem ut ponatur in executione, tenetur subditus exequi; sicut Abraham, instante præcepto Dei, tenebatur filium Isaac sacrificare, licet Deus non haberet voluntatem efficacem, ut sacrificaretur.

His addi possunt plura Scripturæ loca, quibus lex nomine lucis significatur: Psalm. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui.* Psalm. 18. *Præceptum Domini lucidum illi, inmans oculos: Proverb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux.* Item Chaldaicè lex dicitur *Vrajeta*, à verbo *Vr*, quod est illuminare, quasi ejus munus sit lucere, splendescere, & illuminare: Sed lumen ac illuminatio ad intellectum pertinent, cum illuminatio in spiritualibus, nihil aliud sit, quam veritatis manifestatio, juxta illud ad Ephes. 5. *Omne quod manifestatur lumen est.* Ergo lex, quantum ad suam substantiam ad intellectum pertinet. Unde Augustinus lib. 1. de libro arbit. cap. 6. legem dicitur, *rationem iuriam, cui semper obtemperandum est.* Et Cicero lib. 1. de legibus, legem naturalem sic describit: *Lex (inquit) est ratio summa insita in natura, quæ jubet ea quæ faciendâ sunt, prohibetque contraria.*

Quod verò lex præsuppositivè & de connotato importet actum voluntatis, ut secunda pars conclusionis asserit, manifestum est: Tum quia proprium est legis movere subditos ad aliquid agendum: Solus autem intellectus absque voluntate non potest movere. Tum etiam, quia lex non pertinet ad intellectum speculativum, sed ad practicum, & consistit, ut ostendimus articulo sequenti, in actu imperii: Sed actus imperii, licet elicivè, & quantum ad substantiam, sit ab intellectu, supponit tamen & connotat actum voluntatis, à quo efficaciam & vim movendi participat, ut docet D. Thomas supra quaest. 17. art. 1. Ergo licet lex quantum ad suam substantiam ad intellectum pertineat, præsupponit tamen actum voluntatis, illumque de connotato importat. Unde si nihil aliud velint Gregorius, & Beccanus, alique Authores, qui legem ad intellectum & voluntatem pertinere existimant, à veritate non aberrant; si verò intendunt, legem substantialiter & ex æquo ad voluntatem & intellectum spectare, falsum asserunt, cum repugnet unum simplicem actum esse elicivè & quoad substantiam à duabus potentiis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt in primis Adversarii aliqua Scripturæ testimonia, in quibus lex Dei appellatur voluntas Dei: Psalm. 39. *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus vultui, & legem tuam in medio cordis mei.* Psalm. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filio Israel voluntates suas;* id est leges & præcepta sua. Et 2. Machab. 1. *Dei vobis cor omnibus ut colatis eum, & fatiatis ejus voluntatem, id est legem ejus servetis.*

Leges quoque civiles dicuntur esse placita Principum, Institut. de jure naturali, gent. & civili §. *Constat*, ibidemque §. *Sed & quod dicitur: Quod Principi placuit, legis habet vigorem.* Et Augustinus lib. 4. de civit. Dei cap. 6. *Arbitria (inquit) Principum pro legibus erant.* Deinum Aristoteles in Rhetoricâ ad Alexandrum, cap. 1.

§ II 3

2. af.

2. affirmat legem esse communem civitatis consentum. Et Cicerolib. 1. de legibus docet legem ab electione dictam esse. Ergo lex non pertinet ad rationem, sed ad voluntatem.
10. Verum ad hæc facile responderetur cum Magistro Soto lib. 1. de iustitia quaest. 1. art. 1. illa testimonia non convincere legem esse actum voluntatis elicitive, & quantum ad substantiam, sed solum illum præsupponere, & connotare; subindeque illa probare quidem secundam partem nostræ conclusionis, sed non impugnare primam. Lex ergo Dei in Scriptura Sacra, voluntas eius appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius, nam inter signa voluntatis divinæ, quæ recenset D. Thomas 1. part. quaest. 19. art. 12. unum est lex seu præceptum. Interdum verò leges divinae in Scriptura Dei iudicia appellantur Psalm. 147. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis;* quia consistunt formaliter in actu intellectus intimante & denuntiante Dei voluntatem. Idem dicendum ad alia testimonia, lex enim electio, vel arbitrium Principis appellatur, quia arbitriū & electionem Principis sequitur, cum scilicet præcipitur quod Princeps elegit & decrevit.
11. Obijciunt secundò: Munus legis est inovere subditos ad rectè operandum, seu ad eliciendam operationem ipsi conformem: Sed movere ad exercitium operationis in ordine ad aliquem finem, spectat ad voluntatem, ut docet D. Thomas supra quaest. 9. art. 1. idque convincit ipsius ratio, nempe quia objectum voluntatis est finis, qui est primum principium in agendis: Ergo lex ad voluntatem pertinet.
12. Respondeo, munus legis esse movere subditos ad rectè operandum, non quomodo cumque, sed intimando, & loquendo, quod est proprium intellectus, non autem voluntatis, cui solum convenit movere per modum impellentis, & quantum ad exercitium actus.
13. Obijciunt tertio: Ferre legem est actus iustitiæ legalis, cum lex ordinetur ad bonum commune, quod à iustitia legali respicitur: Sed iustitia legalis est virtus in voluntate residens: Ergo lex pertinet ad voluntatem.
14. Respondeo negando Majorem, nam condere legem non est actus iustitiæ legalis, sed prudentiæ politicae aut regalis; unde divina Sapiencia Proverb. 8. ita de se loquitur: *Per me Reges regnant, & legunt conditores iusta discernunt.* Prudentia tamen politica vel regalis, quæ leges habet condere, actum iustitiæ legalis bonum commune intendens præsupponit. Unde lex essentialiter & formaliter ad intellectum pertinet, licet connotet ordinem ad voluntatem, cuiusque actum præsupponat, ut in secunda parte conclusionis declaravimus.
15. Obijciunt quartò: Lex nihil aliud est, quam regula quædam & mensura humanorum actuum, ut supra dicebamus: Sed regulare humanos actus, pertinet ad voluntatem, ut docet D. Thomas 2. 2. quaest. 105. ubi asserit voluntatem divinam esse primam regulam, quæ actiones humanæ regulari debent, voluntatem verò Prælatorum esse secundam regulam participatam à prima: Ergo lex pertinet ad voluntatem.
16. Respondeo quod voluntas divina est prima regula humanorum actuum, ut dirigitur à ratione divina, & non aliàs, ac proinde ratio primæ regulæ humanorum actuum competit per se primò rationi divinæ, & participativè rationi
- A creata; unde etiam voluntas Prælatorum non dicitur secunda regula actuum humanorum, participata à prima, nisi prout dirigitur à ratione creata; & sic intelligendus est D. Thomas loco citato, cum docet voluntatem divinam esse primam regulam actuum humanorum, & voluntatem Prælatorum secundam regulam, participatam à prima.
- Obijciunt quintò Authores tertiæ sententiæ, existimantes legem ad intellectum & voluntatem ex æquo pertinere, D. Augustinum, qui lib. 22. contra Faustum, cap. 27. legem æternam definiens ait, esse aut rationem, aut voluntatem divinam.
- B Verum hoc frivolum est, nam S. Doctor dicens, legem æternam esse intellectum aut voluntatem Dei, non intendit illam ex æquo pertinere ad utramque potentiam, sed ad unam vel aliam, disjunctivè, volens consulto ab his opinionibus abstinere, quia nihil ad suum propositum conducebant. Loco verò supra citato libri primi de libero arbitrio, determinans ex professo hanc questionem, quam in libris contra Faustum indecisam reliquerat, legem definit, rationem summam, cui semper obtemperandum est, subindeque eam ad solum intellectum quoad substantiam pertinere, manifestè declarat.

§. IV.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis colligitur contra Lorcam, & quosdam alios Recentiores, legem non consistere essentialiter in actu iudicii practici intellectus, sed in actu impetii, seu potius in aliquo per ipsum constituto.

Pro intelligentia hujus corollarii breviter explicandus est ordo actuum intellectus & voluntatis, qui ad legis constitutionem intervenit. Unde sciendum est, quod legislator cognoscens bonum commune, quod maxime in pace & tranquillitate Reipublicæ consistit, intendit hoc bonum, & ex ejus intentione statim sequitur consultatio de mediis quibus illud assequatur, quæ consultatio est actus intellectus practici, qui dicitur cubilia, ut docet S. Thomas 2. 2. quaest. 51. art. 1. & 2. Deinde sequitur iudicium intellectus practici, quod est terminus consilii, & nihil est aliud quam sententia intellectus approbantis hoc medium præ illo, pro quo actu dirigendo ponitur alia virtus in intellectu, adjuncta prudentiæ, quæ dicitur synechis, ut tradit idem S. Doctor ibidem art. 3. Postea sequitur electio voluntatis, quæ elegit medium quod iudicatur convenientius in ordine ad assecutionem finis, pro qua elicienda ponuntur virtutes morales in voluntate, & in appetitu sensitivo. Denique sequitur alius actus intellectus, qui dicitur imperium practicum, quo per modum ordinationis & intimationis intellectualis, Princeps efficaciter præcipit subditis id quod convenientius iudicavit & elegit ad bonum Reipublicæ consequendum: pro quo actu ponitur prudentia, ut constat ex D. Thoma 2. 2. quaest. 47. præcipue art. 8. Dicimus ergo legem non consistere in actu illo iudicii practici intellectus, qui antecedit electionem. Ratio est, quia ut supra dicebamus ad legem pertinet præcipere: Sed iudicium de aliquo faciendo salvatur sine præcepto: Ergo lex non pertinet essentialiter ad actum iudicii qui antecedit electionem, sed ad actum impetii qui electionem subsequitur.

Confi-